

Utjecaj apstraktne umjetnosti na dizajn tekstila

Bunčuga, Antonija

Undergraduate thesis / Završni rad

2017

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University of Zagreb, Faculty of Textile Technology / Sveučilište u Zagrebu, Tekstilno-tehnološki fakultet**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:201:630860>

Rights / Prava: [In copyright](#)/[Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2024-07-24**

Repository / Repozitorij:

[Faculty of Textile Technology University of Zagreb - Digital Repository](#)

SVEUČILIŠTE U ZAGREBU
TEKSTILNO – TEHNOLOŠKI FAKULTET
TEKSTILNI I MODNI DIZAJN

ZAVRŠNI RAD

UTJECAJ APSTRAKTNE UMJETNOSTI NA DIZAJN TEKSTILA

ANTONIJA BUNČUGA (9457/TMD)

Mentor: doc.dr.sc. KREŠIMIR PURGAR

SVEUČILIŠTE U ZAGREBU
TEKSTILNO – TEHNOLOŠKI FAKULTET
TEKSTILNI I MODNI DIZAJN

ZAVRŠNI RAD

UTJECAJ APSTRAKTNE UMJETNOSTI NA DIZAJN TEKSTILA

Antonija Bunčuga (9457/TMD)

Mentor: doc.dr.sc. Krešimir Purgar

Zagreb, rujan, 2017.

SAŽETAK

U ovom radu bavit ću se istraživanjem utjecaja apstraktne umjetnosti na dizajn tekstila. Iako od samih početaka školovanja dijelim ljubav prema umjetnosti i modnom dizajnu odlučila sam te dvije grane spojiti i razraditi kao svoj preddiplomski rad. Cilj mi je objasniti međusobnu povezanost i sličnost apstraktnog ekspresionizma i oslikavanja tekstila, no ne samo to nego i prvenstveno utjecaj određenih stilova na rad modnih dizajnera i njihovih tekstilnih uzoraka. Na početku saznat ćemo nešto općenito o modernoj umjetnosti i stilovima koji se protežu kroz to razdoblje te najznačajnije predstavnike. Zatim ćemo u svakom pojedinom poglavlju obraditi umjetnike koji su utjecali na dizajnere i njihov rad: pod čijim su utjecajem dobili inspiraciju, čija su djela imala najviše utjecaja i što su naposljetku stvorili unutar vlastiti umjetničkih djela. Najviše ćemo se referirati na Soniu Delaunay, Jacksona Pollocka te Andyja Warhola.

Ključne riječi: moda, umjetnost, dizajn tekstila, apstrakcija, citatnost, inspiracija.

SADRŽAJ

1.UVOD.....	5
2 .Ukratko o modernoj umjetnosti, stilovima i umjetnicima.....	6
2.1. Sonia Delaunay kao umjetnica - karakteristike stila.....	7 - 8
2.2. Sonia Delaunay kao inspiracija modnim dizajnerima.....	9 - 11
3. Jackson Pollock - općenito o umjetniku i apstraktnom ekspresionizmu.....	12 - 14
3.1. Jackson Pollock kao inspiracija modnim dizajnerima.....	15 - 16
4. Pop art kao umjetnički stil - osnovne karakteristike.....	17
4.1. Andy Warhol - općenito o umjetniku i njegov put do slave.....	18 - 20
4.2 Andy warhol kao inspiracija dizajnerima.....	21 - 23
5. Zaključak.....	24
6. Literatura.....	25

1. UVOD

Moda je umjetnost svakodnevice koja je vrlo promjenjiva stoga nije lako biti kreativan, iz nečega je potrebno crpiti inspiraciju. Danas, u 21. stoljeću, iz povijesti kulture, umjetnosti i glazbe imamo veliku mogućnost inspiracije koja nam je na raspolaganju. Ne samo vraćanjem kroz prošlost: u današnje vrijeme uz tehnološki napredak, internet i računalo možemo u kombinaciji s nečim idejno proizašlim iz prošlosti stvoriti nešto što je moguće zamisliti u budućnosti. Crpeći inspiraciju na temelju već viđenog „u doba današnje globalizacije ono novo je neprestano redizajniranje starog“. (Paić 2007:23) Kombinacija popularnih slika, glazbe i mode promijenila je način na koji se ljudi ponašaju i oblače danas. Svaki djelić povijesti, nesvjesni je utjecaj na sadašnjost. Čini se da povijest odijevanja ima neko vlastito usmjerenje koje je, dakako, ovisno o njenoj okolini, ali koje ju i nadilazi. Povijest umjetnosti i moda su međusobno povezani i vrše utjecaj jedna na drugu. Možemo reći da je moda umjetnost jer, kako slikar koristi platno za izražavanje svojih osjećaja, misli i stila tako i dizajneri koriste modu kao sredstvo izražavanja. Za izradu dizajna tekstila dizajneri se osvrću se oko sebe u ovo prostranstvo dostupne nam inspiracije kako bi pronašli nadahnuće za svoja buduća stvaralaštva. Likovna umjetnost se sastoji od raznih stilova koji se međusobno razlikuju i prate ih posebne karakteristike po kojima ih raspoznavamo. Svaki taj stil nastao je u duhu vremena u kojemu je začet i ima svoje predstavnike koji su osnivači ili pak samo sljedbenici. Stvarali su u svoje vrijeme slike koje posjedujemo i danas te pridonijeli obogaćivanju umjetnosti. Ako se samo osvrnemo na umjetnost i slikarstvo jasno nam je da pojedini stilski pravci imaju utjecaj na današnje dizajnere te odmah time i na dizajn tekstila koji oni proizvode. Jedno i drugo kreću od istog početka, a to je skica na papiru koja se u slikarevom slučaju razvija u djelo na platnu, a kod dizajnera određenom tehnikom i materijalom u odjevni predmet. Slikar koristi najčešće platno za slikanje što u svojoj osnovnoj svrsi spada u tekstilni materijal za izradu odjeće dok recimo dizajner drugom vrstom boje namijenjene za tekstil oslikava svoj materijal koji će kasnije biti gotov odjevni predmet. Mnogi današnji dizajneri i velike modne kuće kao što su Chanel, Gucci, Aleksandar McQueen, Yves Saint Laurent i još mnogi drugi pod utjecajem umjetničkih stilova došli su do ideja za stvaranje svojih kolekcija. Najčešća inspiracija bio im je Andy Warhol i njegovi pop-art radovi, Jackson Pollock i apstraktno-ekspresionističko izražavanje, Salvador Dali, Edvard Munk, Pablo Picasso, Sonia Delaunay i njeni geometrijski oblici.

2. UKRATKO O MODERNOJ UMJETNOSTI, STILOVIMA I UMJETNICIMA

Moderna umjetnost nastala je postupno, preobrazbom cjelokupne umjetnosti kroz stoljeća, zato se sa sigurnošću ne može odrediti njen početak, ali obuhvaća kraj 19 st. i početak 20 st.“ Pridružuje se drugim povijesno-umjetničkim kategorijama kao što su renesansa ili romantizam, koje, premda mogu korisno poslužiti u oblikovanju širokih obrisa povijesti umjetnosti, postaju manje jasne po značenju, a podložnije osporavanju što smo bliži iscrpnoj raspravi o pojedinim umjetničkim djelima. Jedina je razlika između njih i moderne umjetnosti u tome što je moderna umjetnost kao vremenska kategorija još otvorena, definiramo je kao umjetnost današnjeg doba“. (Arnason, 2009:X) Ali ona uključuje slike i proizvode svijeta koji nam se sada čine doista vrlo dalekim, od kojega nas odvajaju dva svjetska rata, atomska bomba i Internet. „Pojam moderna umjetnost upio je u sebi toliko mnogo povijesti da više ne može značiti ono što je nekada značio. Ona je zapravo bila odgovor kreativnog svijeta na racionalističke prakse i perspektive novog života i ideja koje pruža tehnološki napredak industrijskog doba koji je izazvao suvremeno društvo da se manifestira na nove načine i eksperimentiranje ekspresivno korištenje boja novih tehnika i sredstava u odnosu na prošlost i tradicionalan pogled na umjetnost.“ (Arnason, 2009:X) Umjetnici su radili kako bi predstavili svoje iskustvo novosti modernog života na prikladno inovativne načine. Premda moderna umjetnost kao pojam vrijedi za velik broj umjetničkih žanrova koji se protežu više od jednog stoljeća, estetska pozicija suvremene umjetnost pretpostavlja umjetnikovo namjeru da portretira subjekt kakav postoji u svijetu. Umjetnici su u tom periodu izražavali emocije kroz svoja djela, nisu slikali ono što su vidjeli subjektivnim očima, nego ono što su zamislili kao epitome njihovog predmeta. U tom periodu koji obuhvaća razdoblje moderne umjetnosti tj. razdoblje koje još uvijek traje, pojavilo se mnogo stilova, bujali su jedan za drugim, a neki su nastali čak istodobno. Stilovi moderne umjetnosti su: realizam, impresionizam, postimpresionizam, fovizam, ekspresionizam, kubizam, futurizam, dadaizam, nadrealizam, apstraktni ekspresionizam, pop-art i brojni drugi. Svaki od tih stilova imao je predstavnike koji su danas jedni od najznačajnijih velikana umjetnosti, a potječu baš iz tog perioda kao, primjerice, Henri Matisse, Vincent van Gogh, Georges Braque, Pablo Picasso, Jackson Pollock, Andy Warhol.

3. SONIA DELAUNAY – KARAKTERISTIKE STILA

Sonia Delaunay (1885. – 1979.), ukrajinsko-francuska moderna umjetnica i dizajnerica koja je spojila umjetnost i svakodnevni život. Svestrana, kreativna i neizmjereno zaljubljena u boje za života dio svoje osobnosti ostavila je u svojim djelima. Njen rad obuhvaća crtanje, slikanje, bojanje keramike, dizajn tekstila i kostima. Bila je posvećena transformaciji svijeta kroz boju, dizajniranje haljina i kaputa, ilustraciju knjiga, oslikavanje šalova i platna, i to sve s jednakim žarom. Od godine 1923. dizajnira tiskane tkanine tzv. „tissus simultanés“ (De Monti-Timmer: 42). Te dizajne koristi u svom modnom dizajnu i drugim svojim radovima te ih prodaje raznim tvrtkama u Francuskoj i inozemstvu. U 1930-im godinama dizajnira odjeću za posebnu klijentelu a tako i interijere. Svoje dizajne tekstila, koje kupuju tvornice tekstila iz mnogih zemalja, sabrala je u tzv. „crnim knjigama“ (De Monti-Timmer: 42) nazvanim po omotu od crnog platna. Kao profesionalni dizajner tekstila izrađivala je uvijek nove dizajne. U svojim ranim pariškim danima ova umjetnica izrađuje modni dizajn u kojemu prevladavaju ogromni geometrijski uzorci. Ti uzorci s obojenim poljima koji su međusobno u kontrastu nastali su kada i njeni dizajni za odjeću. Dizajni tkanine, prvotno namijenjeni njezinoj vlastitoj modnoj odjeći, razvijali su se dalje tako da su postali prepoznatljivi po nečemu što je samo njima svojstveno, po posebnom načinu korištenja boja i vlastitu vizualnom govoru. Taj razvoj možemo djelomično protumačiti time što je Sonia ovisila o svojim klijentima i promjenama u svijetu mode. Moda u 1930-im godinama postaje manje šokantna i počinje odisati većom smirenošću. I Sonjini uzorci postaju manji i na neki način konvencionalniji; pri dizajniranju tekstila ona je nekako praktičnija, s većim osjećajem za gipkost materijala tijekom nošenja i uz činjenicu da se dizajn tkanine ponavlja. Istražujući mogućnosti dizajna tkanine, kao i njemu svojstvena ograničenja, Sonia je kreirala uzorke koji zaustavljaju dah. Sonjini dizajni tekstila otkrivaju repertoar oblika kojih nema u drugim njenim umjetničkim djelima. Njeni se uzorci sastoje od jednostavnih pruga, malih poteza, križića i točkica. Križići prelaze u cvijeće, pruge oblikuju karirane uzorke, točkice postaju kocke, u bezbroj kombinacija. Mnogi se njezine kreacije u svojim varijacijama odnose jedne na druge. Ako pregledate njene uzorke, možete otkriti među njima nešto poput obiteljske sličnosti. Greške ili nepravilnosti u ponavljanim uzorcima dodaju živost. Ta je vitalnost pojačana pojedinačnim crtama koje oblikuju onaj neizostavan umjetnikov potpis. Sonjini crteži ostavljaju dojam velike spontanosti, a tekstil odražava taj vedar, gotovo bezbrižan ton. Taj je efekt teško prenijeti na sam tekstil zbog tehnološkog procesa kroz koji on prolazi. Onaj koji tiska treba

imitirati slikarske poteze i nepravilnost rukom povučenih crta u drvenim ili linoleum blokovima za tiskanje ili u metalnim valjcima koji se koriste za tiskanje na tkanini. Iz jedne od bilješki na probnom tiskanju jasno se vidi da je Sonia težila tom spontanom efektu kad je napisala: „pruge manje ukočene, malo valovite“ (De Monti-Timmer: 50. Tekstil koji je Sonia izrađivala za Metza daje nam reprezentativan presjek njezinih tekstilnih kreacija. U njima nalazimo sve tipove dizajna – karirane, kockaste i kružne uzorke, zatim apstraktne oblike i, naravno, cvijeće. Sonia je izradila velik broj cvjetnih dizajna, od jednostavnih cvjetnih motiva do ogromnih, grubo naslikanih cvjetova. Cvijeće se kao motiv pojavilo već u njenim modnim uratcima i ukrasima interijera dok je bila u Španjolskoj (1918. – 1920.). Ti nas dizajni upućuju na narodnu umjetnost i podsjećaju na Sonjino rusko podrijetlo, a drugi su pak stilizirani izraz Art decoa (dekorativni stil u industriji i zanatstvu u 1920-im i 1930-im godinama – elegantan i blještav stil). Ona je u svoju paletu unijela svoja duboka razmišljanja; sve svoje boje označila je brojem i verbalno ih opisala, npr. kao kaktus-zelena ili angora-siva. Ponekad je u svojim tekstilima upotrebljavala neobične boje. Svakako, imala je široku paletu iz koje je kreirala kombinacije boja. Koristila je svježije, čiste mješavine, kao npr. crvene, zelene, plave, crne ili bijele. One daju pečat njezinu djelu. Ali, imala je i suptilnije kombinacije osjetljivih pastelnih nijansi ili mješavine žarkih boja sa blažim i zagasitijim nijansama. Ideja simultaneizma u njezinom dizajnu tekstila postupno slabi te se u 30-im godinama 20. st. izraz „tissus simultanés“ više i ne rabi. Vizualni učinak kontrasta boja nije joj tu više bio najvažniji, ali u slikama i dalje jest. Njezine dizajne, u rasponu raznolikih boja i oblika, možemo promatrati radije kao zaseban dio njezina cjelokupnog umjetničkog rada negoli kao ogranak njezina slikarskog opusa. Premda je najpoznatija kao moderna slikarica, a sama je stvorila taj imidž, Sonia je svim srcem priznavala važnost i inspiraciju upravo svog rada na tekstilu. U jednome svom pismu iz 1962., a uputila ga je Hendriku de Leeuwu, naglasila je da preko umjetnika umjetnost ulazi u svakodnevni život. Kod nje se to dogodilo 1911. godine kada je dizajnirala dekiću za svog sina koja se izlaže danas u umjetničkim galerijama kao prvi primjer apstraktnog slikarstva. To je također pridonijelo većem razumijevanju moderne umjetnosti, koja je postala pristupačnijom i razumljivijom upravo zahvaljujući njezinom tekstilu koji je za nju bio „vježbanje u bojanju“ (De Monti-Timmer: 51). U godinama nakon Drugoga svjetskog rata povremeno radi dizajne tekstila ali samo na posebnu zamolbu.

3.1. Sonia Delaunay kao inspiracija modnim dizajnerima

Svaka ideja na papiru namijenjena tekstilnoj proizvodnji naziva se kreacijom tekstila. Tako da ako želimo neki uzorak, šaru ili dezen za tkaninu, pletivo ili vez prikazati na papiru, a potom realizirati u materijalu, moramo odrediti njezin raspored ponavljanja s obzirom na čitavu širinu tkanine koju zamišljamo izraditi, kao i visinu samog uzorka. Takav raspored ponavljanja jednog uzorka u odnosu na širinu tkanine zovemo raportom. Dizajn znači crtež ili skica, neka ideja izražena crtežom. Dizajn je umjetničko oblikovanje predmeta za upotrebu, što znači da je dizajn tekstila proces izrade dizajna za tkanine, pletiva i sl. To je proces od sirovine do gotovog proizvoda. Da bismo došli do gotovog proizvoda treba od nečeg krenuti. Prvo nam je potrebna osoba koja će sve to osmisliti (modnog dizajnera), osoba koja će potaknuti na ideju za završni produkt. U ovom slučaju mnogi su dizajneri ideje crpili iz već poznatih umjetničkih djela i uključivali ih u svoje. Tako je i Sonia Delaunay svojom umjetnošću i kreacijama utjecala na rad suvremenih modnih dizajnera. Dobivši ideju na temelju već nastalih radova, u ovom slučaju umjetničkog djela na platnu, to je bilo potrebno realizirati i prebaciti u uporabni tekstilni materijal iskoristiv namjeni odijevanja.

(slika br. 1, lijevo: electric prisms; 1914, desno: Dsquared2 S/S 2015)

Dsquared2 za svoju kolekciju proljeće/ljeto 2015 (slika br. 1) inspiraciju je pronašao u djelu Sonie Delaunay. Kao što vidimo, za dizajn tekstila poslužio se gotovo istim bojama i geometrijskim likovima. Koristio je jednake nijanse i oblike kao na Sonjinom djelu. Malom igrom kompozicije i oblika došao je do vlastita raporta. Raport nastao od već gotove slike na

platnu završio je u procesu mašte i razvijanja u dizajnerovoj glavi te je ponovno realiziran prebačen je na papir. Sljedeći korak i glavnu ulogu u njemu igra dizajn tekstila, a to je preoblikovanje ideje s papira u tekstilnu tkaninu. Odabirom materijala i izrade tkanine odabranog raporta, šivanjem u kreiranu, naboranu suknju balonastoga oblika, dobili smo nešto preobraženo, ali novo. Forma haljine idejno je osoban izbor dizajnera ali inspiracija za gotov raport nastala je na temelju Sonjina djela.

Pod utjecajem kubizma i stilskih karakteristika koje obilježavaju taj pravac proizašlo je mnogo ideja za stvaralački rad tekstilnih dizajnera. Sve što u prirodi postoji može se likovno prikazati osnovnim likovima (kocka, kugla, valjak, stožac). U kubizmu je prisutan utjecaj i afričke umjetnosti, a osnova je kocka. Ti svi motivi vidljivi su na sljedećim kolekcijama Fausta Puglicia jesen/zima 2014-2015 i Massimiliana Giornettia za jesen/zimu 2015. Kolekcija Fausta Puglicia bogata je velikim geometrijskim plohamama u kontrastnim šarenim bojama po uzoru na stil i radove Sonie Delaunay. Na svakom modelu vidljivi su crni trokuti koji stvaraju balans među ostalim bojama. Daju dojam profinjenosti i elegancije uz jednostavne krojeve. Fini materijali i boja savršeno su usklađeni i ugodni oku. Svaki komad odjeće priča je za sebe, ali su istovremeno povezani kao cjelina. Koristio se žarkim bojama u kombinaciji s monokromatskim. Oblik kroja također je usklađen s geometrijom, linije su čiste, a krojevi plošni zbog korištenja krutog materijala. Na moderan način u skladu s vremenom uveo je dašak kubizma u modni svijet.

(slika br. 2, Fausto Puglisi, AW14-15)

Massimiliano Giannetti za jesen/zimu 2015 kreirao je kolekciju u kojoj je naglasak stavio na dezone više nego na sam kroj haljina. Krojevi su elegantni i ženstveni ali snaga dezone stavlja ih u drugi plan. Kroz cijelu kolekciju protežu se plohe geometrijskih oblika kontrastne boje. Materijali su lagani, a na nekim modelima i kombinirani s drugom vrstom tkanine gdje se stvaraju nabori. Cijela scena usklađena je s kolekcijom zbog tepiha koji je u dezonu, kao i haljina s kojom je bila zatvorena kolekcija. Zbog kontrasta boja i geometrije na pojedinim dijelovima modeli haljina izgledaju kao da imaju proreze. Igrom rasporeda oblika stvara dojam treperenja koji daje živahnost i slobodu a istovremeno imamo dojam profinjenosti i kontrole. Nužno je dodati da su Sonjini radovi imali velik utjecaj na nastanak ove kolekcije, ali i sam dizajner je to spomenuo u jednom od intervjua s novinarima.

(slika br. 3, Massimiliano Giannetti A/W 2015)

4. JACKSON POLLOCK – O UMJETNIKU I APSTRAKTNOM EKSPRESIONIZMU

Prema De Kooningovu mišljenju, upravo je Jackson Pollock svojim radikalnim „dripping“ (Arnason, 2009:414) slikanjem, koje je započeo raditi kasnih četrdesetih, godina probio led. Podrijetlom s američkog zapada, Pollock je postao velika pokretačka snaga njujorške scene. Živo je teško i pio mnogo, a još kao mlad čovjek umro je u automobilskoj nesreći. Reputacija mu je zadobila mitske razmjere. Do pedesetih je godina već smatran internacionalnim simbolom novoga američkog slikarstva, a i dalje se smatra ikoničkim simbolom umjetnika koji su stvarali poslije Drugoga svjetskog rata. Pollock je rođen 28. siječnja 1912. u Codyju, u američkoj državi Wyoming. Bio je peti i najmlađi sin LeRova McLurea Pollocka i kućanice Stelle May. Kad je imao godinu dana, njegova se obitelj u potrazi za boljim životom preselila u Arizonu, a potom u Chico, u Kaliforniji. Godinama su se tako selili sve dok 1930. godine Jackson nije krenuo stopama svoga brata Charlesa u New York i tamo se preselio. Studirao je na školi Art Students League kod Thomasa Harta Bentona koji je, kako je rekao Pollock, predstavljao nešto čemu se on sam kasnije oštro opirao. Usprkos tome, postojala je veza između Pollockovih apstraktnih arabeski i Bentonovih ritmičkih figurativnih kompozicija. U njegovim ranim radovima vidljiva je inspiracija Massonom i Miróom, te Picassa koji je bio katalizator za Pollocka koji se tada trudio prihvatiti njegovu umjetnost i kreirati vlastiti stil neovisno o kubizmu. Radovi iz sredine četrdesetih godina podsjećali su na Picassove, bili su dosta tmurni, grubi i ispunjeni brutalnom energijom.

Pollock je započeo svoju slikarsku karijeru s jasnim i čitljivim formama koje je postupno apstrahirao. U New Yorku 1940. godine na izložbi upoznao je Lee Krasner koja mu je 1944. godine postala supruga. U tom periodu okrenuo se novom načinu slikarstva, te je iz jasne forme odlučio prijeći na nešto sasvim novo. Umjesto klasičnog načina slikanja za štafelajem, Pollock je napravio svoj vlastiti plesni podij koji mu nije ograničavao zamahe i slobodne pokrete. Velike formate platna raširio bi po podu kako bi mogao imati slobodnije kretanje i pristup sa svih strana. Kao alat za slikanje na velikim formatima koristio je industrijske boje u kantama kako bi je mogao u velikim količinama izljevati, kapati i prskati po platnu. Umjesto kista, koristio je drvene štapove ili već skorene kistove. Ovaj način dinamičkog, spontanog, instinktivnog slikarskog stila, koji podrazumijeva snažne zamahe četkom i slučajne efekte prskanja, kapanja i prolijevanja boje na platno, zovemo akcijsko slikarstvo čiji je glavni predstavnik bio upravo Jackson Pollock. Postupak slikanja bio je jednako važan kao i završena slika. Na radovima iz tog perioda Pollockova slikanja mogu se pratiti brzi i sigurni

pokreti umjetnikove ruke. Raspon linije seže od tankih poput konca pa sve do zgusnutih lokvica, koje se skupljaju u cjelinu koja se dojam kao da lebdi nad površinom slike, a ne kao da je iluzionistički iza nje. Silna slobodna pokreta i prenošenje emocija karakteristike su Pollockova umjetničkoga izražavanja. Po mnogo čemu je Pollock odmakao od tradicije renesansnog i modernog slikarstva prijašnjih vremena te je, iako nije imao izravnih sljedbenika, znatno utjecao na tijek eksperimentalnog slikarstva nakon svojeg vremena. Odstupanjem od klasičnog viđenja i slikanja jasnih oku prepoznatljivih detalja i oblika, Pollockovi radovi vode u drugu dimenziju razmišljanja i viđenja umjetnikove poruke. Snažne emocije prenesene na platno pokretima i bojama nešto su što do tada nije bilo poznato javnosti pa se često susretao s kritikama. Njegova *dipping* tehnika kasnije je doživjela velik uspjeh, ali Pollock je doživio razdoblje krize i sumnje. Između 1953. i 1956. godine vratio se tradicionalnom slikanju kistom i slikajući prikaze koji podsjećaju na njegove radove iz ranih četrdesetih. Ti kasniji radovi po mišljenjima kritičara su lošiji od *dipping* slike. Crno bijela platna nagovještavaju novo, veoma važno razdoblje koje je, na žalost, završilo umjetnikovom preranom smrću 1956. godine kada je poginuo u prometnoj nesreći.

Apstraktni ekspresionizam

Stvaralačkim činom umjetnika upravlja improvizacija, a ugledanje na neki uzor ili predumišljaj se odbacuje. Time je izazvan cijeli niz novih pojava na području umjetnosti. Cjelokupna povijest umjetnosti postaje put prema raspadu oblika i ponovnom pronalaženju znakova. Prvi korak u novom stvaralaštvu je znak, tj. ono po čemu se netko raspoznaje ili razlikuje od drugoga. Znak koji prethodi značenju, počevši od potpune praznine dovodi do novog strukturiranja oblika. Takvo stvaralaštvo, odnosno umjetnici s takvim pristupom, početkom četrdesetih godina dvadesetog stoljeća bit će imenovani zajedničkim imenom - apstraktni ekspresionisti. Apstraktni ekspresionizam nije bio toliko stil koliko ideja: „apstraktni ekspresionisti bili su raznorodne individualnosti koje su imale malo zajedničkog, osim onoga protiv čega su bili“ (Arnason, 2009:410) Suština apstraktnog ekspresionizma je potvrđivanje individualnosti. Stoga je nemoguće praviti sveobuhvatne generalizacije o tom pokretu kao o stilu. Svaki zaključak koji se može izvući, mora biti zbirni efekt proučavanja pojedinih umjetnika koji su bili angažirani u njujorškim „previranjima“ (Arnason,2009:411) tijekom četrdesetih i pedesetih godina.

Ovaj moderni stilski pravac američkog apstraktnog slikarstva nastao je u New Yorku krajem 40-ih godina. Njihov način izražavanja predstavlja način života, odnosno umjetnici nisu slikali subjektivne predmete i okolinu nego su iznosili nutrinu, svoje misli, emocije, osobnost. Moglo bi se reći da su to bili apstraktni portreti osjećaja. Kao što se emocija prenosi melodijom u glazbi tako su ekspresionisti prenosili svoje osjećaje spontanim pokretima bojom nanesenima na platno. Ostavljali su svoj najintimniji dio na platnu i predstavljali ga javno publici, a osjećaj i emocija su nešto što većina skriva i ne dozvoljava da bude pušten na prosudbu okolini. Ekspresionisti su time pokazali snagu i hrabrost koja do tada nije bila javnosti predstavljena na tako sirova i slobodan način, stoga nisu odmah bili prihvaćeni od strane većine, ali s vremenom kvaliteta i razumijevanje takvog načina slikanja izborila je svoju važnost na umjetničkoj sceni.

4.1 Jackson Pollock kao inspiracija modnim dizajnerima

Kao i ostali stilski pravci, tako je i apstraktni ekspresionizam inspirirao velike modne dizajnere. Sloboda, spontanost i snaga koja je vidljiva u ovom izražaju privukla je mnoge i na jednak način su se odlučili prenijeti poruku publici. Na fotografiji br. 4 reprodukcija je Pollockovog djela „Number 21“ nastala 1951. godine. Na njoj prevladava žuta boja koja kao da je u pozadini, a istovremeno čvrsto drži ostale motive. Baš tu pozadinu ispunjenu ekspresionističkim potezima koristili su Simons i Sterling u svojoj kolekciji za jesen/zimu 2014. Radili su muške kabanice klasičnog A kroja s kapuljačom, ali ono što ih je učinilo jedinstvenima bilo je uzorak koji je zasigurno inspiriran Pollockom. Koristili su jednake boje koje prevladavaju i na Pollockovoj slici: žuta, tamno zelena i tamno crvena. Pokretima nanošenja boje daleko su kročili u kubizam i dali snažan karakter svojim jedinstvenim kabanicama.

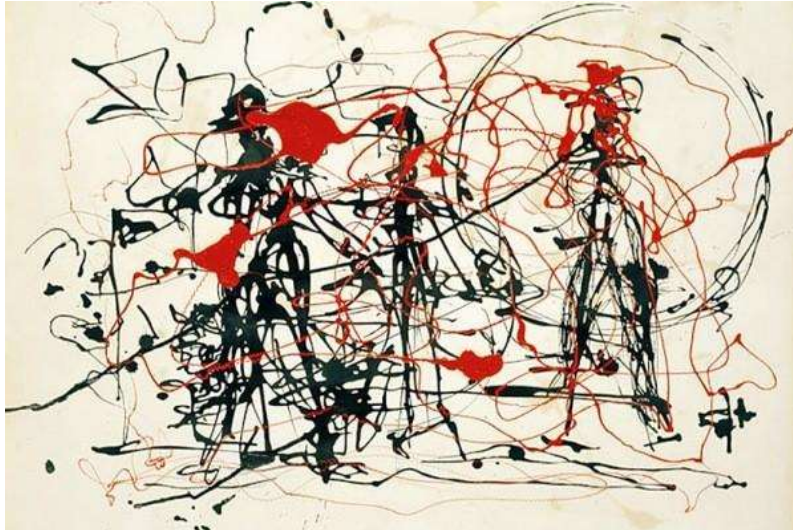

(slika br. 4, Jackson Pollock, 'Number 2', 1951)

(slika br. 5, Raf Simons, X Ruby Sterling, AW 14)

Mihara Yasuhiro, Japanski dizajner u kolekciji proljeće/ljeto koristio se ekspresionističkim potezima spontanog razlijevanja boje na svojim modelima. Model koji je vidljiv na slici br. 9 bijele je boje, prošaran s crveno crnim linijama i točkama baš kao na Pollockovoj slici „Untitled“ iz 1948. godine. Koristio je model umjesto platna kako bi prenio poruku publici. Crvena žarka boja, simbol snage u kombinaciji s neograničenim pokretima čine dezen u kojem dizajner ostavlja vlastiti rukopis, baš kako što su i slikari ostavljali na svojim djelima.

(slika br. 6, Jackson Pollock, *Untitled*, 1948)

(slika br. 7, Mihara Yasuhiro, SS 13)

5. POP-ART KAO UMJETNIČKI STIL – OSNOVNE KARAKTERISTIKE

Pop-art kao umjetnički stil javlja se kasnih 50-ih godina 20. stoljeća u Velikoj Britaniji i SAD-u, a vrhunac dosegao 1960-ih. Do promjena u sustavu vrijednosti kasnih pedesetih godina došlo je dijelom zbog reakcije na poplavu novih proizvoda i prateći razvitak masovnih medija potaknutih poslijeratnim konzumerističkim društvom. Umjetnici pop-arta koriste oblike, stvari i pojave iz svakodnevnog života i promatraju ih na razini umjetnosti. Pop-art je tražio prihvaćanje od strane šire populacije. Upravo je Pop-generacija oduševljeno reagirala na medijske prizore koje su apstraktni ekspresionisti izbjegavali. Za njih je Andy Warhol rekao: „Umjetnici pop-arta radili su slike koje je u djeliću sekunde mogao prepoznati svatko tko bi prošetao Broadwayom, kao npr. slike stripova, izletničkih stolova, muških hlača, slavni ličnosti, zastora kupaonica, boca Coca Cole – svih onih sjajnih stvari koje su se apstraktni ekspresionisti trudili ne uočiti. Umjetnici pop-arta nastoje uključiti publiku da aktivno sudjeluju u opažanju i stvaranje dijela. Pop-art kao umjetnički stil je bio tretiran i s ironijom i s odobravanjem, te je dao vrlo učinkovitu umjetničku poruku. Što se tiče pop-arta i dizajna, nijedan umjetnički pravac nije imao tolik utjecaj na komercijalni dizajn kao pop-art. Najznačajniji predstavnici su: iz SAD-a Jasper Johns, Robert Rauschenberg, Roy Lichtenstein i Andy Warhol. Predstavnici britanskog pop-arta su: Eduardo Paolozzi, Richard Hamilton, Peter Blake, Ronald Brooks Kitaj i David Hockney. A u Njemačkoj je glavni predstavnik bio Sigmar Polke.

5.1 Andy Warhol - općenito o umjetniku i njegovom putu do slave

Andy Warhol je bio istodobno umjetnik i živuća legenda. Teško da se još o nečijem životu toliko pisalo kao što je to bio slučaj s Andyjem Warholom. „Kad bi se s kraja na kraj spojile sve stranice koje su o njemu napisane, obuhvatile bi polovicu Zemljine kugle“ (Honnef, 2007:5). Bio je poseban, to se moglo vidjeti kada god bi se pojavio u javnosti. Plah, susretljiv, i obično nasmijan, jednim dijelom činilo se da je odsutan. Ali je bio personifikacija američkog sna. Postao je milijunaš koji je započeo s pranjem suđa. Datum njegovog rođenja je nejasan, pa se nagađa da je rođen između 1928. i 1930. godine. Sam Andy Warhol tvrdio je da je njegov rodni list iz 1930. godine krivotvoren pa se 6. lipnja 1928. najčešće prihvaća kao

datum njegova rođenja. Postoje i dvije verzije datuma njegove smrti koje su u optjecaju, no ipak se čini sigurnim da je umro 22. veljače 1987. zbog komplikacija nakon operacije žučnog mjehura. Rođen je u mjestu Forest City, u američkoj saveznoj državi Pennsylvaniji, a krsno ime mu je bilo Andrew Warhola. Skrivanjem biografskih i drugih činjenica osobne naravi stvorio je oko sebe misterij. Školovao se kao primijenjeni umjetnik – sebe je vidio kao „čistog“ umjetnika, ali zapravo je uspio stvoriti sasvim novi tip umjetnika koji je iritirao, šokirao i mijenjao umjetnički svijet – bez obzira na brojne aspekte njegove umjetničke prakse koji se oslanjaju na radove umjetnika iz razdoblja renesanse i baroka. U kontaktu s novinarima bio je suzdržan i nikad mu nije bilo ugodno davati intervju. Iza sebe ostavio je dvije autobiografije, iako nitko ne može sa sigurnošću reći je li te knjige doista napisao Warhol ili netko od njegovih brojnih anonimnih pomagača. Andy Warhol bio je utjelovljenje nove vrste zvijezda. Bio je kreator, producent i glumac u jednoj osobi, a sebe je svijetu dao kao novog idola umjetničkog svijeta. Uspijevao je promovirati i vlastitu umjetničku neodredivost, kao i umjetnički atelje koji zapošljava osamnaest ljudi. O Warholu se govorilo da je svoju „umjetnost učinio lijepom prvenstveno radi novca“ (Honnef, 2007:20). Njegov prijatelj i dobročinitelj, Henry Geldzahler, bio je oduševljen umjetnikovom fascinantnom sposobnošću da umjetnost poveže s businessom. Sociolog koji se bavio filmom, Edgar Morin, primijetio je da bezbroj svojih potreba i želja projiciramo u uzvišeno, mitsko biće (filmsku zvijezdu). Tako on misli da se jedna od najvažnijih socio-psiholoških potreba prometnula u dvadesetom stoljeću u kult filmskih zvijezda. Ti se idoli čine nestvarnim, poput prikaza načinjenih od svjetala i sjene. Elvis Presley i Elizabeth Taylor bili su još dva idola koje je Andy Warhol „ugrabio“ i upotrijebio na bezbroj svojih umjetničkih slika i serija, gotovo u mjeri koliko i Marilyn Monroe. Uza sve svoje međusobne razlike, sve ove zvijezde imaju nešto zajedničko: one su utjelovljenje američke priče o uspjehu. Nije čudno što se Andy Warhol djelomice poistovijetio s ovim zvijezdama. Kultu uspjeha podložne su cijele Sjedinjene Američke Države. Andy Warhol želio je samo biti jednim od njegovih prvosvećenika. Sam je izmislio legendu o sebi.

Warhol je želio da ga ljudi cijene kao umjetnika čije će slike kao spomenik njemu samome i povećati i čak nadmašiti vrijednost onog što prikazuju. Poznato je i da je sam Warhol skrivao svoje komercijalne slike kad su ga posjećivali sakupljači umjetnina, jer se čak i u New Yorku pedesetih godina mislio da je komercijalna umjetnost pokazivala loš ukus, rutinu, masovnu, automatsku proizvodnju. Warhol je toga vjerojatno bio svjestan u ranim fazama svog uspjeha,

no čak i nakon velikog proboja u kojem je prepoznat kao istinski umjetnik, zadržao je poseban atelje u kojem su se radili komercijalni radovi odmah pokraj svog kreativnog ateljea. Također je priznat kao komercijalni grafički dizajner, ali tada još nije stekao naklonost kao „pravi“ umjetnik. Godina 1956. za njega je bila od ključne važnosti. Prvo je otputovao u Italiju (Firencu), gdje su ga se duboko dojmila renesansna djela koja su dodatno potaknula njegove umjetničke ambicije. Iste te godine dobio je 35. Godišnju nagradu Art Directors Cluba, za iznimno postignuće (reklama za cipele Miller), a Muzej moderne umjetnosti pozvao ga je da sudjeluje na izložbi „Suvremeni američki crtež“. To je bio njegov prvi korak u svijetu „ozbiljne“ umjetnosti, a časopis Life objavio je niz njegovih ilustracija. U to se vrijeme Andy Warhol počinje sve više zanimati za svijet filma i filmskih zvijezda. Warholov trajan utjecaj na modnu industriju neosporan je. Ranije u pedesetim godinama, mladi umjetnik započeo je kao ilustrator Harper's Bazaar, crtajući kapriciozne ilustracije delikatnih peta i boja. Navodno su ga urednica modne kuće u to doba, Diana Vreeland i njegovi kolege iz Harpera nazivali imenom "Andy Paperbag" (Honnef, 2007:31), jer je kao vizualno neugledan umjetnik donosio svoje ilustracije u papirnoj vrećici. Tek kasnih 60-ih godina, kada je eksplodirao na umjetničkoj sceni sa svojim Campbellovim konzervama, Warhol je odlučio pokrenuti časopis *Interview* koji će postati ono što je biografkinja Diane Vreeland, Amanda Mackenzie Stuart, opisala kao "sredstvo za lansiranje mladih, poznatih, bogatih i zanimljivih u Warholovu orbitu" (Honnef, 2007:38). Najveći dizajneri vremena kao što su Halston, Karl Lagerfeld i Yves Saint Laurent redovito bi sudjelovali u intervjuu zajedno sa slikama najglamuroznijih svjetskih žena poput Jerry Hall, Diane von Furstenberg i Bianca Jagger. Časopis *Interview* je postao jedna od najutjecajnijih publikacija koja je sa svakim brojem bilježila duh vremena i podizala kult slavne osobe. Andy Warhol umro je 1987. ali časopis koji je utemeljio još uvijek živi, kao i njegova umjetnička ostavština, osobito preko umjetničkih djela i kreacija nadahnutih njegovom vizijom.

5.2. Andy Warhol kao inspiracija dizajnerima

Warholov zaštitni znak – reprodukcija konzerve Campbellove juha – motiv je koji je ponavljani izvor inspiracije za dizajnere i modne marke. Za kolekciju proljeće / ljeto 1984 francuski dizajner Jean-Charles de Castelbajac predstavio je juhu oblikovanu haljinu, kako se vidi ovdje na francuskom supermodelu Inès de La Fressange.

(slika br. 8, Jean-Charles de Castelbajc, s/s 1984)

Moda i umjetnost su jako utjecale na produkte u dizajnu i nijedan umjetnički pravac nije imao tako snažan utjecaj na komercijalni dizajn kao pop-art. Pop umjetnici, Andy Warhol, Jasper Johns, Roy Lichtenstein i Robert Indiana okrenuli su svijet umjetnosti naglavačke slikajući svakodnevicu i reciklirajući to kao ironiju – irelevantnu umjetnost. Mega-popularna Andyjeva slika Campbell juhe korištena je kao motiv tj. raport na haljini od papira koju je 1965. tvrtka Campbell iskoristila i producirala. U poslijeratno doba, kada je odjeća bila luksuz, ova haljina je promijenila način na koji su žene tada gledale na kupnju. Bila je doslovno za jedno nošenje, a potom ste je mogli baciti. Koštala je svega 1 dolar, a danas primjerak haljine stoji 7.500 \$.

(slika br. 9, haljina prema Warholovoj slici, 1965.)

Dizajner modne kuće Moschino, imena Jeremy Scott svojim kreacijama iz sezone u sezonu neprestano nas vodi u pop-art dimenziju. Njegov rad je nevjerojatno sličan Warholovom. Kolekcije su mu jako zabavne, koristi svoj logotip kao printeve na odjeći i torbama, šarene jarke boje i nespojive dezene. Za kolekciju AW 2009 manipulirao je sveprisutnim logom Coca-Cole koji je spajao s vjerskim riječima. Printevi se protežu kroz cijelu kolekciju kao glavni motiv na haljinama, majicama i puloverima u kombinaciji sa suknjama i hlačama od umjetne lakirane kože. Na toj kolekciji znatno je vidljiv utjecaj pop-kulture, iako na prvu bi se reklo da je to dizajnirao sam Warhol.

(slika br. 10, Jeremy Scott, jesen/zima, 2011)

Gianni Versace je 1991. godine napravio kolekciju koja sadrži verziju Warholovih “Merlinki”, koja je uistinu učinila umjetnika sinonim za visoku modu. 2008. Diana von Furstenberg izbacila je liniju kaftana i kupaćih kostima koristeći „pop“ boje i ikone portreta. Potom su velike tržišne marke Vans i Supreme 2012. izbacili kolekciju tenisica, majci i pokrivala za glavu također s Andyjevim Campbell juhama. Tu nije bio ni početak a ni kraj Warholovog utjecaja na modu, broj dizajnera koji je koristio njegove radove kao print na svojoj odjeći zapanjujuće je velik. Svaki njegov rad zarazno je mamio, znao je kako pronaći sljedeću stvar koja će zgrabiti ljude. Imao je instinkt i jedinstven talent za vizualizaciju i konceptualizaciju. Bez obzira na to odakle je njegova inspiracija došla, ili što ga je natjeralo na slikanje, jedna stvar je sigurna – njegov utjecaj je i dalje snažan i još uvijek postoji strast prema odjeći nadahnutoj stilom pop-arta.

6. ZAKLJUČAK

Svaki odjevni predmet je proizvod dizajna tekstila, a svaki dizajn tekstila proizvod je nečije kreativnosti i mašte. Svu tu kreativnost potrebno je potaknuti da izađe na površinu. Nekada je to moguće bez poticaja, ali najčešće inspiraciju nalazimo u okolini, nečemu što nam privuče pozornost i što procesom preoblikovanja u mašti pretvorimo u nešto posve novo. Kao što smo već rekli, novo je neprestano redizajniranje starog, a sve to novo je *nešto* nastalo pod utjecajem *nečega drugoga*. Riječ „stvaralaštvo“ objašnjava vrstu rada čiji rezultat nije izvjestan. Umjetničko djelo nema ogledni primjerak, tj. uzrok prema kojemu stremiti, on je avantura i put u nepoznato, ali sažima iskustva prethodnika. Svaki kreativan stvaralački rad posljedica je sposobnosti pojedinca (autora) kao i cjelokupnoga društvenog postignuća koje mu prethodi. „Tako nove i genijalne ideje nisu isključivo rezultat genijalnosti pojedinca, koja se javlja „iz vedra neba“, već čudesno djelovanje iz kojega proizlaze nove ideje koje pak najčešće nisu sasvim nove; i što ono što neki geniji javno formuliraju, već duže vrijeme postaje misao u glavama tisuća. (M. Zvonarević). Umjetnost nije preslikavanje i ukrašavanje već oblikovanje i preobražavanje stvarnosti. Taj znatno širi kulturalni poticaj koji nas potiče na razmišljanje i kreaciju zapravo je ključna stvar u dizajnu tekstila, žila kucavica, ili kako to možemo još jednostavnije nazvati – inspiracija. Između umjetnosti i mode jedan je neprekinut krug oponašanja i međusobnog utjecaja. Jedno bez drugoga ne mogu i baš zbog tog spoja dolazi do dijalektike originalnosti i ponavljanja, a što je temelj kreativnog rada.

7. LITERATURA

1. Arnason, H., *Povijest moderne umjetnosti*; prema petom američkom izdanju, Stanek, Varaždin, 2009.
2. De Leeuw, Monti, M.-Timmer, P., *Colour moves: art & fashion by Sonia Delaunay*; Thames & Hudson, China.
3. Blažević, L.-Pribić, S.. *Estetika odijevanja*, Alfa, Zagreb, 2000.
4. Paić, Ž., *Vrtoglavica u modi – prema vizualnoj semiotici tijela*; Altagama, Zagreb, 2007.
5. Honnef, K., *Warhol*, Europapress, Zagreb, 2007.

https://www.google.hr/search?q=sonia+delaunay&source=lnms&tbm=isch&sa=X&ved=0ahUKEwj1d_T3KfWAhUIOBoKHW19CnUQ_AUICigB&biw=1301&bih=620

<https://www.google.hr/search?q=sonia+delaunay+inspired+fashion&sa=X&tbm=isch&tbo=u&source=univ&ved=0ahUKEwjhyphy3KfWAhVJChoKHWEyCJYQsAQIJA&biw=1301&bih=620>

<https://www.kidsofdada.com/blogs/magazine/11949293-paint-splatter>

<https://www.google.hr/search?q=andy+warhol+and+fashion+design&tbm=isch&tbo=u&source=univ&sa=X&ved=0ahUKEwitt6-J3KfWAhWClxoKHxcBmQQsAQIJA&biw=1301&bih=620>